

ЕНКАУСТИКА В СУЧАСНОМУ МИСТЕЦЬКО-ОСВІТНЬОМУ ДИСКУРСІ ПІВДЕННОЇ ОДЕЩИНИ: ВНЕСОК БЕССАРАБСЬКИХ МИТЦІВ

Шевчук Т. С.

ВСТУП

Сучасний культурний простір Південної Одещини (регіон Буджак / південна Бессарабія) являє собою унікальний приклад збереження архаїчних художніх традицій у поєднанні з модерними освітніми практиками. У центрі цього процесу стоїть відродження енкаустики – техніки живопису восковими фарбами, яка в роботах болгарських митців бессарабської художньої школи станкового живопису отримала нове концептуальне осмислення, виразне авторське трактування та актуалізацію в контексті сучасних художніх практик. Енкаустика, що корінням сягає античності та ранньохристиянського мистецтва, в умовах південного регіону України трансформується у засіб самоідентифікації художників болгарської етнічної спільноти та інструмент професійної підготовки майбутніх художників галузі знань 02 Культура і мистецтво.

1. Виникнення передумов проблеми та формулювання проблеми

Енкаустика (від грецького *enkaustikos* – «випалювати») є однією з найдавніших і водночас найскладніших технік живопису, де сполучною речовиною для пігментів виступає віск. Історично ця техніка пройшла шлях від розквіту в античній Греції та Римі до тривалого забуття в епоху середньовіччя, коли її витіснили темпера та згодом олійний живопис. Найбільш репрезентативними пам'ятками енкаустичного живопису є фаюмські портрети (I–III ст. н.е.), які завдяки хімічним властивостям бджолиного воску зберегли свою колористичну свіжість та структурну цілісність протягом тисячоліть. У ранньохристиянській період саме енкаустика була основною технікою написання ікон до іконоборчого періоду. Висока пластичність воску дозволяла майстрам досягати надзвичайної об'ємності зображення, ефекту «живого погляду» та глибини кольору, що було критично важливим для передачі сакральних образів. Проте складність технологічного процесу, зокрема необхідність постійного підігріву фарб та використання спеціальних металевих інструментів (каутеріїв), призвела до поступової втрати секретів майстерності.

Ця найдавніша живописна техніка у XXI столітті переживає помітне відродження й переосмислення, посідаючи особливе місце в сучасних мистецьких практиках світу. Знаковою подією стало проведення з 2007 року щорічної міжнародної конференції з енкаустики в Провінстауні (США) (The International Encaustic Conference, Provincetown, USA) з воркшопами та майстер-класами. Захід об'єднує спільноти художників, які працюють у техніках воскового живопису, із галеристами, кураторами, критиками та колекціонерами. Роль енкаустики виходить далеко за межі традиційної техніки й формується на перетині матеріальності, концептуальності та експерименту. Фізичні властивості бджолиного воску визначають специфіку візуального сприйняття. Віск не піддається окисленню і не темніє з часом, що забезпечує стабільність пігментного шару. У професійному дискурсі важливо враховувати параметри плавлення воскових сумішей, які безпосередньо впливають на адгезію фарби до основи.

У науковому дискурсі XXI ст. можна виокремити низку англійських досліджень, присвячених секретах цієї техніки: посібники з малювання Джейсон Макгреді та Донни Томас «Посібник для студії зі створення творів у техніці енкаустики»¹ (2008) та Біргіт Хуттемман-Хольц «Як створювати картини в техніці енкаустики»² (2017); публікації художників з досвідом університетського викладання, як-от: єгипетської художниці та викладачки Хелванського університету (Єгипет) Файруз Самір Абдель Бакі «Аналітичне та прикладне дослідження техніки енкаустики та її ролі у збагаченні творчої уяви сучасного живопису»³; турецької художниці та викладачки факультету мистецтв Стамбульського університету розвитку Айсун Канчат «Техніка енкаустики та її відображення у сучасному мистецтві»⁴ (2026) та ін.

В Україні осередком відродження енкаустики на художньому, науковому та педагогічному рівнях став Ізмаїльський державний гуманітарний університет. Доцент ІДГУ, заслужений художник України Олександр Кара є автором навчально-методичних рекомендацій «Теорія і практика енкаустичного живопису»⁵ (2015) та статті «Енкаустика:

¹ McGrady, J. & Thomas, D. A Studio Guide to Creating Encaustic Art. Xlibris Corporation LLC, USA, 2008. 40 p.

² Holz, B.H. How to Create Encaustic Art: A Guide to Painting with Wax. Schiffer Craft Publishing, 2017. 128 p.

³ Abdel Baky, F. S. An analytical and applied study of encaustic painting technique and its role in enriching the creative imagination of contemporary painting. *الفنون مجلة العمارة (Journal of Arts & Architecture)*, 8(40), 2023. с. 425–445.

⁴ Cançat, A. Encaustic technique and its reflections in contemporary art. *D-Sanat Journal*, 2026. с. 256–271.

⁵ Кара О.Д. Теорія і практика енкаустичного живопису. Навчально-методичні рекомендації до спецсемінару. Ізмаїл: РВЦ ІДГУ, 2015. 44 с.

Традиції та сучасні методи»⁶ (2015). Майстер-клас Олександра Кари «Технологічні особливості енкаустичного живопису» розміщений на платформі YouTube⁷. Мистецтвознавчий аналіз художнього доробку митця представлений у провідному мистецтвознавчому журналі НСХУ «Образотворче мистецтво України»⁸ та книзі «Культурний простір бессарабських болгар» (2018)⁹.

2. Актуалізація енкаустики у сучасному мистецькому середовищі південної Одещини

Південна Одещина стала осередком, де енкаустика отримала нове життя завдяки діяльності представників болгарської діаспори. Це явище зумовлене прагненням митців через звернення до архаїчних технік виразити ментальність свого народу, його нерозривний зв'язок із землею та духовними витоками, відновити втрачений зв'язок з візантійським та балканським культурним кодом. Ключовими постатями в цьому процесі є заслужені художники України, члени НСХУ, Олександр Кара та Іван Шишман.

Наприкінці 1990-х років молодий викладач образотворчого мистецтва ІДГУ Олександр Кара зацікавився старовинною технікою енкаустики, яку не викладали в його alma mater – Одеському державному педагогічному інституті ім. К. Д. Ушинського. Після самостійного опрацювання доступних йому джерел (Г. Шмідта «Техніка античної фрески і енкаустики»; Е. Бергера «Історія розвитку техніки олійного живопису»; Т. Хвостенко «Енкаустика. Мистецтво, що пережило тисячоліття») він відтворив технологічний процес енкаустичного живопису та створив на початку 2000 років у цій техніці свої перші роботи, які були представлені на провідних республіканських виставках та надруковані у відповідних каталогах (Див. Таблицю 1).

Заслужений художник України, викладач кафедри образотворчого і музичного мистецтва ІДГУ, Іван Шишман, спеціалізується на монументальних проектах та церковному розписі, де воскові фарби знаходять своє природне застосування. Його творчий метод базується на глибокому вивченні досвіду ранньохристиянських майстрів.

⁶ Кара О.Д. Енкаустика: Традиції та сучасні методи. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського*. № 8, 2015. С. 58–64.

⁷ Кара О.Д. Майстер-клас «Технологічні особливості енкаустичного живопису». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=SoPHtHC4XTw&t=1105s>

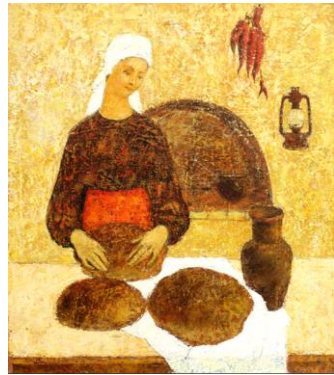
⁸ Шевчук Т.С. Олександр Кара: «Перша борозна» та «Ніті з минулого» (синтез мистецтв у картинах). *Образотворче мистецтво*, № 1, 2016. С. 144-145.

⁹ Шевчук Т.С. Творчі портрети болгарських митців Буджака. Олександр Кара. *Культурний простір бессарабських болгар*. Болград: Арт-Юг, 2018. с. 12-24.

Ранні роботи О. Кара в техніці енкастики

**О. Кара. Болгарські
переселенці (2002), полотно,
енкастика, 98x86**

**О. Кара. Спогади
про хліб (1998), полотно,
енкастика, 74x66**

**О. Кара. Буджацька молодість
(2004), полотно, енкастика,
78x61**

**О. Кара. Хоро (2007),
полотно, енкастика,
74x74**

Протягом десятиріччя (1993–2003) він займався реставрацією та консервацією живопису церкви «Св. Костянтина і Єлени» в Ізмаїлі, що дозволило застосувати технологічні особливості старовинного розпису у монументальному живописі. Масштаби діяльності Івана Шишмана охоплюють регіональні, національні та міжнародні пам'ятки архітектури XVIII–XIX ст., як-от: розпис храму «Преподобної Параскеви» у Болгарії (1997); Ржищевської Св. Троїцької церкви

(2004–2011); храму «Преподобного Симеона Стовпника» (Київ, Святошинський р-н) (2015–2020) та ін.

У станковому живопису Шишмана домінує мальовничий підхід, де віск дозволяє досягти особливої світлоносності. Наприклад, у картині «Золота пісня Орфея», задуманій у болгарських Родопах, енкаустика допомагає передати міфологічну атмосферу античності, пов'язуючи легенди про Орфея з християнським культурним контекстом. «Творчість І. Шишмана є прикладом духовного служіння, вірності канонам християнської церкви й прагнення доступними йому як художнику засобами донести вічні істини, заповіді любові, віри, надії на спасіння до свого глядача»¹⁰.

Звернення ізмаїльських художників до енкаустичного живопису має глибоке символічне підґрунтя. Віск у болгарській та загалом балканській культурі асоціюється з чистотою, жертовністю та пам'яттю. У роботах Олександра Кари та Івана Шишмана матеріал стає співавтором образу: його фактурність, напівпрозорість та здатність до нашарування створюють ефект «палімпсесту», де крізь сучасні форми проступають давні пласти культури. У дослідженні «Естетична парадигма творчого пошуку бессарабських художників-болгар» (2018) Іван Шишман зазначає, що художники-болгари відчували дефіцит спілкування зі своїми колегами з прабатьківщини, тому в становленні їх творчого методу важливу роль відіграє генетичний зв'язок з душею свого народу через народне мистецтво, пісні, казки та легенди. «Дивлячись на їх твори, можна помітити загальну рису: вони зображають якийсь ідеальний світ, який живе поза простором і часом. Він досягає свого знакового осмислення і узагальненої надвиразної форми. Образи цього ідеального світу позбавлені натуралістичних деталей і дуже схожі на мову ікони. У деяких авторів є зворотна перспектива, тобто той образотворчий місток, який, на відміну від прямої перспективи, не поглинає у простір картини, а, навпаки, наближає до нас ці дивовижні чисті поетичні образи, які нагадують про далеку духовну, іноді казкову історичну Батьківщину, яка живе в серцях болгарських митців з давніх пісень, казок, легенд і всього того дорогого, що ми чули з вуст своїх сивочолих дідів і бабусь»¹¹.

¹⁰ Шевчук Т.С. Творчі портрети болгарських митців Буджака. Іван Шишман. *Культурний простір бессарабських болгар*. Болград: Арт-Юг, 2018. с. 33.

¹¹ Шишман І.І. Естетична парадигма творчого пошуку бессарабських художників-болгар. *Культурний простір бессарабських болгар*. Болград: Арт-Юг, 2018. с. 71.

3. Художні здобутки Олександра Кари в техніці енкаустики

У сучасному українському мистецтві особливе місце посідає творчість Олександра Кара, який віродив давню техніку енкаустичного живопису та адаптував її до сучасних художніх запитів, створивши власну впізнану манеру. Це дослідження базується на аналізі методичних рекомендацій О. Кари «Енкаустика: Традиції та сучасні методи» (2015) та спрямоване на вивчення особливостей технологічного процесу воскового живопису. У книзі окреслено основні компоненти специфічного підбору матеріалів для роботи в цій техніці: 1) очищений бджолиний віск, що забезпечує довговічність та особливу світлоносність шарів; 2) даммарова смола, яка додається для підвищення температури плавлення та надання фарбовому шару твердості й блиску; 3) сухі мінеральні пігменти, котрі ретельно перетираються з восковою мастикою. Митець наголошує на важливості жорсткої основи. Найчастіше використовуються дерев'яна основа, цупкий картон, або льняне полотно. Вона обов'язково проклеюється та ґрунтується спеціальним складом, що забезпечує адгезію (зчеплення) воску з поверхнею.

Техніка Олександра Кари – це синергія живопису та термічної обробки. Процес можна розділити на кілька ключових етапів, описаних у його методичних рекомендаціях. Приготування мастики відбувається через розплавлення воску з даммарною смолою та скипидаром у визначених пропорціях. Нанесення фарб ведеться в гарячому стані. Вони наносяться пензлями або мастихінами на підігріту основу. Завдяки швидкому застиганню воску художник має регулювати фактуру, створюючи складні рельєфні шари. Використання каутеріїв (металевих чи дерев'яних інструментів) та сучасних промислових фенів дозволяє контролювати ступінь дифузії фарбових шарів. Каутерії потрібні для їх нанесення на основу з послідовним прогріванням поверхні спеціальними нагрівальними приладами для злиття шарів.

Аналізуючи творчий метод Олександра Кари, можна виділити кілька авторських прийомів, що формують естетику його робіт: багатошаровість (лесування), колорит та фактурність в енкаустичному живописі. Віск дозволяє накладати значну кількість живописних шарів, створюючи ефект «глибинного світіння», коли світло проходить крізь товщу воску і відбивається на поверхні роботи. Майстер часто використовує видряпування по охололому воску, відкриваючи нижні кольорові шари, та поєднує ідеально гладкі, «оплавлені» ділянки із пастозними, грубими мазками. Серед викликів, з якими стикається художник, – необхідність постійного підігріву палітри та основи, що вимагає високої швидкості прийняття рішень.

Олександр Кара наголошує, що «на сучасному етапі не існує єдиних чітких критеріїв, які б визначали рамки енкаустичної техніки. В основі методу, безумовно, лежать описані у наукових працях базові принципи енкаустики: використання воску, рослинних олій, смол тощо. До складу енкаустичних фарб входять пунічний віск, даммарова смола і каніфоль. Віск одночасно слугує наповнювачем і пластифікатором. Додатковими складовими виступають ляна олія та живичний скипидар. <...> Оскільки картини в енкаустичній техніці виконані на полотні, для ґрунтування використовується пунічний віск, ляна олія та каніфоль з додаванням незначної кількості скипидару. Для більшої частини картин використовувалася проклейка каніфоллю перед нанесенням решти компонентів. Нанесення фарб застосовується як гарячим, так і холодним способом залежно від задуму. Основними компонентами виступають: пунічний віск, даммарова смола та пігменти. При гарячому способі фарби розігріваються на мармуровій плиті та наносяться на полотно за допомогою каутерія (у сучасному вигляді – інструмента з нагрівальною поверхнею: паяльника або іншого самостійно розробленого інструмента для нанесення фарб на полотно). Оскільки фарби швидко твердіють, необхідно швидко наносити локальні плями. При холодному способі використовуються такі компоненти: пунічний віск, даммарова смола, живичний скипидар і фарби. Даммарова смола і скипидар змішуються у певних пропорціях; суміш розчиняється у скипидарі, після чого у склад додається пунічний віск. При нанесенні фарб холодним способом також можна використовувати паяльник і каутерій»¹².

Техніка енкаустики Олександра Кара являє собою складний синтез технічних знань та авторських інновацій. Майстер доводить, що віск як художній матеріал володіє невичерпним потенціалом для передачі фактури, кольору та світла. Серед живописних робіт митця останніх років у техніці енкаустики – шедеври національного рівня, пронизані щирою любов'ю та повагою до українських національних цінностей. Це роботи «Цивілізаційний злам» (2013) періоду другого Майдану; «Кам'яна могила» як результат пленерної роботи на Запоріжжі (2021); «Сад божественних пісень» (2022) до 300-річчя від дня народження Григорія Сковороди; «Воїни світла» (2026), пронизана вірою у Перемогу України. Стилістичний підхід Кари дозволяє зосередитися на емоційній насиченості твору (Див. Таблицю 2).

¹² Кара О.Д. Енкаустика: Традиції та сучасні методи. *Науковий вісник Південно-українського національного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського*. № 8, 2015. с. 61.

Роботи О. Кара в техніці енкастики 2020-х років

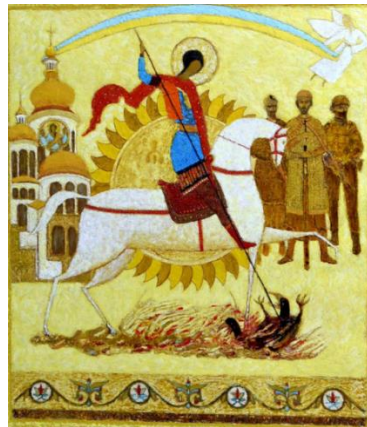
О. Кара. «Цивілізаційний злам» (2013), полотно, енкастика, 90х70

О. Кара. Сад божественних пісень (2022), полотно, енкастика, 70х60

О. Кара. Кам'яна могила (2021), полотно, енкастика, 110х90

О. Кара. Воїни світла (2026), полотно, енкастика, 110х90

4. Практика і педагогіка енкаустики: інтеграція енкаустики в навчальний процес південної Одещини

Ізмаїльський державний гуманітарний університет став платформою для інтеграції енкаустики в навчальний процес майбутніх художників. У педагогічному та освітньому контексті енкаустика виступає як інноваційний інструмент навчання, що поєднує технічні навички з творчим експериментом. Вона сприяє розвитку відчуття матеріалу, кольору та композиції, а також формує міждисциплінарне мислення.

Після появи поодиноких яскравих дипломних робіт у техніці енкаустики (Катерина Лемешева, триптих «Бессарабські мадонни», 2008), тільки в 2025 році енкаустика в навчальному процесі ІДГУ вийшла на новий рівень як дисципліна вільного вибору здобувачів. У 2025-2026 н.р. під керівництвом О. Кари успішну роботу на ДВВ «Енкаустика» продемонстрували студенти IV курсу, представивши свої залікові твори в цій техніці. В 2021–2022 н.р. здобувачі освіти Ізмаїльського державного гуманітарного університету та Університету Григорія Сковороди в Переяславі за спеціальністю 014.Середня освіта 014.12 Образотворче мистецтво взяли участь у міжнародному проєкті Українського культурного фонду «Університетська мобільність: Mobile Art EDU CAMP», в рамках якого був проведений майстер клас з енкаустики від заслуженого художника України Олександра Кари.

Вивчення техніки енкаустики в межах мистецької освіти дозволяє здобувачам опанувати комплекс унікальних професійних компетентностей. В рамках *технологічної компетентності* майбутні фахівці отримують глибокі знання про хіміко-фізичні властивості художніх матеріалів та їх взаємодію. Поглиблюються знання з *матеріалознавства* (розуміння специфіки бджолиного воску, природних смол (даммари) та мінеральних пігментів); *рецептурної грамотності* (через вміння самостійно готувати воскову мастику, дотримуючись температурних режимів та пропорцій); *інструментальної майстерності* (опанування специфічного обладнання: каутеріїв, паяльників, термофенів та підігрітих палітр). *Техніко-виконавська компетентність* як здатність трансформувати теоретичні знання у практичний художній результат реалізується через *метод «впалювання»* (оволодіння навичками термічної фіксації фарбового шару, що є критично важливим для цілісності твору); *роботу з фактурою* (вміння створювати як ідеально гладкі «оплавлені» поверхні, так і складні рельєфні структури, що неможливо в інших техніках); *керування станом матеріалу* (навичка працювати з фарбою, що швидко змінює свій стан з рідкого на твердий, що розвиває швидкість прийняття творчих рішень).

Особливості енкаустики безпосередньо впливають на естетичне сприйняття твору, а відтак розвивають *композиційно-художню компетентність* здобувачів. Опанування лесувальної пастонової роботи з живописними шарами та робота з воском розвивають розуміння «внутрішнього світла» картини та глибини кольору.

Через вивчення енкаустики здобувачі залучаються до витоків світового мистецтва. Це сприяє розвитку *дослідницької та реставраційної компетентності*. Так, вивчення історичних пам'яток (фаумського портрета, ранньохристиянських ікон) розвиває аналітичне мислення для реконструкції давніх методів живопису. Розуміння довговічності матеріалів та принципів збереження творів мистецтва, стійких до вологи та часу, сприяє розвитку консерваційних навичок. Таким чином, здобувач освіти, який опанував енкаустику, володіє не лише специфічним «ремеслом», а й розвиває особливе відчуття матеріальності живопису, що робить його конкурентоспроможним фахівцем у сфері монументального та станкового мистецтва.

Які ще існують переваги впровадження техніки енкаустики в навчальний процес? Передусім енкаустика стала медіумом матеріального мислення. Використання воску як основного компонента дозволяє художникам працювати з фактурою, прозорістю, багат шаровістю та світлопроникністю. Ці якості відповідають сучасному інтересу до тактильності та «фізичності» мистецтва як протипаги цифровій візуальності. Віск стає активним учасником художнього процесу, змінюючи сприйняття часу, пам'яті та матеріальності. Окремий вимір – це концептуалізація процесу. У сучасному мистецтві важливим є не лише результат, а й сам акт створення. Енкаустика, яка потребує нагрівання, плавлення та швидкої роботи з матеріалом, підкреслює переорієнтованість художнього процесу. Суттєвою є також роль енкаустики у відновленні зв'язку з історичною традицією. Звернення до техніки, відомої ще з античності, дозволяє майбутнім художникам вести діалог із минулим, переосмислюючи класичні практики у світлі актуальних тем.

Окремої уваги заслуговує питання міжкультурного виміру енкаустики в контексті південноодеського регіону. Бессарабська художня школа є унікальним феноменом, який поєднує в собі балканську іконописну традицію, візантійські корені та українське культурне середовище. Саме на цьому перетині енкаустика набуває особливого символічного значення: вона виступає не лише технікою, а й «мовою» культурної пам'яті. Звернення митців до воску як матеріалу, що зберігає відбитки минулого, є свідомою художньою метафорою збереження ідентичності в умовах культурного різноманіття. Цей аспект вирізняє бессарабську школу енкаустики з-поміж інших регіональних осередків цієї техніки у світі та надає їй неповторного національного колориту.

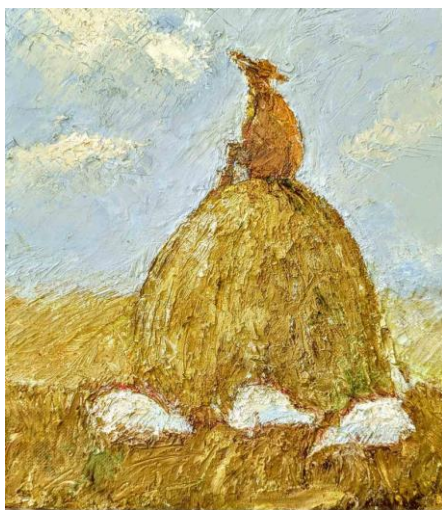
Важливим аспектом є також роль енкаустики як інструменту діалогу між поколіннями у мистецькій спільноті регіону. Досвід Олександра Кари як педагога та практика свідчить про те, що передача знань з цієї складної техніки здійснюється як через академічні курси, так і через безпосередню майстерню взаємодії – майстер-класи, пленерні сесії, участь у колективних виставках. Саме така модель «живої школи» забезпечує органічне засвоєння технологічних прийомів, мистецького світогляду, естетичних цінностей та розуміння матеріалу як носія культурного змісту. Зокрема, студентські роботи, виконані під керівництвом О. Кари у 2025–2026 навчальному році демонструють здатність молодих художників до самостійного художнього висловлювання в межах цієї техніки, що свідчить про успішність обраної педагогічної моделі (див. Таблиця 3).

Таблиця 3

Студентські роботи в техніці енкаустики (ІДГУ)

А. Ликова. Натюрморт з соняшниками (2026), полотно, енкаустика, 30x40

Ю. Павел. Пейзаж з вівцями (2026), полотно, енкаустика, 40x30

Перспективним напрямом розвитку енкаустики в регіоні є також її інтеграція з цифровими мистецькими практиками. Сучасний мистецький дискурс все частіше звертається до гібридних форм, де традиційні технології поєднуються з цифровими інструментами – відео документа-

цією процесу, 3D-моделюванням рельєфних поверхонь, використанням нових носіїв зображення. В умовах глобальної уваги до автентичних матеріальних практик як противаги діджіталізації енкаустика може зайняти важливе місце у міжнародному мистецькому діалозі. Участь ІДГУ у проєкті “Mobile Art EDU CAMP” (2021–2022) є яскравим прикладом такого виходу регіональної традиції на ширший, міжнародний освітній рівень. Розвиток подібних ініціатив здатний перетворити Ізмаїл на впізнаваний осередок воскового живопису не лише в Україні, а й у центрально- та східноєвропейському контексті.

Слід також наголосити на соціокультурному значенні енкаустики в контексті сучасної воєнної реальності України. У роботах Олександра Кари «Цивілізаційний злам» (2013), «Воїни світла» (2022) й ін., матеріал воску набуває особливого символічного навантаження: його здатність зберігати форму попри вплив зовнішніх руйнівних сил стає метафорою стійкості українського духу, незламності культурної ідентичності. В умовах, коли мистецтво активно осмислює трагедію й героїзм сучасної України, енкаустика виявляється надзвичайно актуальним медіумом: художньою мовою пам'яті, жертвовності та незнищенності. Таке поєднання архаїчної техніки з гостро актуальними темами є, мабуть, найвиразнішим свідченням живого потенціалу цього стародавнього мистецтва в умовах XXI століття.

ВИСНОВКИ

У сучасних мистецьких практиках світу та педагогічному процесі підготовки майбутніх художників енкаустика функціонує як засіб матеріально-чуттєвого вираження; платформа для міжмедійних експериментів; інструмент концептуального осмислення процесу; міст між історичною традицією та актуальним мистецтвом. Її осучаснення пояснюється здатністю поєднувати архаїчність техніки з відкритістю до новітніх художніх пошуків, відповідати загальній тенденції постмодерного мистецтва – поєднання давнього і сучасного. Це вкотре доводить, що старовинна техніка енкаустики є органічною частиною глобального мистецького дискурсу.

Проведене дослідження дозволяє зробити кілька принципово важливих узагальнень. По-перше, відродження енкаустики в Південній Одещині не є ізольованим мистецьким явищем, а органічно вписується у глобальний контекст повернення до автентичних матеріальних практик у постмодерну добу. По-друге, регіональна специфіка (поліетнічність бессарабського культурного простору, балканські мистецькі корені болгарської діаспори та вплив православної іконописної традиції) надає місцевій школі енкаустики неповторних рис, що вирізняють її серед інших осередків воскового живопису. По-третє, педагогічна модель,

реалізована в ІДГУ, доводить ефективність поєднання теоретичного матеріалознавства з практично орієнтованим ремісничим навчанням для формування всебічно підготовленого фахівця. Перспективними напрямками подальших наукових розвідок є порівняльний аналіз технологій енкаустики у бессарабській та балканській мистецьких традиціях; дослідження рецепції воскового живопису в контексті сучасного українського мистецтва воєнного часу; розробка комплексних навчально-методичних програм з енкаустики для вищих мистецьких закладів України із залученням кращого досвіду ІДГУ. Необхідно також поглибити наукові дослідження з технології енкаустики, розширити міжнародну співпрацю (зокрема з болгарськими мистецькими інституціями) та впровадити інноваційні інтерактивні методики у навчальний процес підготовки майбутніх фахівців образотворчого мистецтва інших ЗВО на рівні академічної мобільності. Системне вирішення цих завдань сприятиме не лише науковому осмисленню унікального регіонального феномену, а й збереженню та примноженню культурної спадщини бессарабських болгар як невіддільної частини загальноукраїнського мистецького надбання.

АНОТАЦІЯ

У дослідженні розглядається роль енкаустики в сучасному мистецькому та освітньому дискурсі Південної Одещини (регіон Буджак / Південна Бессарабія) з акцентом на внесок бессарабських художників болгарського походження. Проаналізовано історичні витoki техніки та її відродження у ХХІ столітті, зокрема у творчості Олександра Кари та Івана Шишмана, які поєднують традиційні підходи з сучасними художніми практиками. Особливу увагу приділено технологічним і художнім можливостям енкаустики, а також її педагогічному потенціалу в освітньому процесі Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Доведено, що енкаустика виступає важливим засобом поєднання історичної традиції з актуальним мистецтвом, сприяючи творчій самореалізації та збереженню культурної спадщини регіону.

Література

1. McGrady, J. & Thomas, D. A Studio Guide to Creating Encaustic Art. Xlibris Corporation LLC, USA, 2008. 40 p.
2. Holz, B.H. How to Create Encaustic Art: A Guide to Painting with Wax. Schiffer Craft Publishing, 2017. 128 p.
3. Abdel Baky, F. S. An analytical and applied study of encaustic painting technique and its role in enriching the creative imagination of contemporary painting. *والعمارة والفنون مجلة (Journal of Arts & Architecture)*, 8(40), 2023. с. 425–445.

4. Cançat, A. Encaustic technique and its reflections in contemporary art. *D-Sanat Journal*, 2026. С. 256–271.

5. Кара О.Д. Теорія і практика енкаустичного живопису. Навчально-методичні рекомендації до спецсемінару. Ізмаїл : РВЦ ІДГУ, 2015. 44 с.

6. Кара О.Д. Енкаустика: Традиції та сучасні методи. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського*. № 8, 2015. С. 58–64.

7. Кара О.Д. Майстер-клас «Технологічні особливості енкаустичного живопису». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=SoPHtHC4XTw&t=1105s>

8. Шевчук Т.С. Олександр Кара: «Перша борозна» та «Ниті з минулого» (синтез мистецтв у картинах). *Образотворче мистецтво*, № 1, 2016. С. 144–145.

9. Шевчук Т.С. Творчі портрети болгарських митців Буджака. Олександр Кара. Культурний простір бессарабських болгар. Болград : Арт-Юг, 2018. С. 12–24.

10. Шевчук Т.С. Творчі портрети болгарських митців Буджака. Іван Шишман. Культурний простір бессарабських болгар. Болград : Арт-Юг, 2018. С. 33.

11. Шишман І.І. Естетична парадигма творчого пошуку бессарабських художників-болгар. Культурний простір бессарабських болгар. Болград: Арт-Юг, 2018. С. 71.

12. Кара О.Д. Енкаустика: Традиції та сучасні методи. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського*. № 8, 2015. С. 61.

Information about the author:

Shevchuk Tetyana Stanislavivna,

Doctor of Philology, Professor, Member of the National Union
of Artists of Ukraine,

Professor at the Department of English Philology and World Literature
Izmail State University of Humanities

12, Repina str., Izmail, Odesa Region, 68600, Ukraine